

Josefine Løndorf Sarkez-Knudsen

Josefine Løndorf Sarkez-Knudsen er Ph.d.-studerende i etnologi ved Lunds Universitet. Hun forsker i kollektiv mobilisering som respons på større samfundsmæssige kriser og konflikter. På baggrund af en række forskellige etnografiske projekter i flere nordeuropæiske lande, herunder Danmark, Sverige og Tyskland, kobles social organisering og mobilisering til temaer som klima- og miljø, migration og hverdagsliv. Det igangværende afhandlingsprojekt undersøger, hvordan civile grupper i Øresundsregionen mobiliserer sig ved hjælp af permakulturbevægelsens ideer og metoder for arealanvendelse.

Keywords: Social mobilisering. Utopia. Krisestrategi. Fremtidspraktisering. Potatisuppropet.

FREMTIDSKARTOFLEN GENNEM KRISERNE

*Denne artikel undersøger, hvorledes kartoflen gøres som krisestrategi og fremtidspraksis af en række aktører fra en skånsk højskole med fokus på alternative dyrkningsmåder. Artiklen er en del af afhandlingsprojektet, *Living Alternative Futures: Mobilising through permaculture in times of crises*, og er ligesom afhandlingsprojektet optaget af at undersøge, hvorledes civile aktører i Sverige søger at foregribe og håndtere aktuelle og fremtidige kriser gennem lokalt forankrede initiativer og hverdagspraksisser. Artiklen viser, hvordan fremtidskartoflen udgør en stabil krisestrategi, der både bruges til at forhindre en nærtforestående krise og fungerer som ideal for fremtidens bæredygtige leve- og dyrkemåder.*

Potatisuppropet: Civil mobilisering og håbefulde forbindelser under Coronapandemien

Med afsæt i etnografisk feltarbejde udført på en skånsk højskole og i to nyttehaver i Malmø, undersøger artiklen, hvorledes kartoflen gøres som krisestrategi og fremtidspraksis i forbindelse med det såkaldte *Potatisuppropet* [kartoffelopråbet] der fandt sted i Sverige i foråret 2020 under første bølge af Coronapandemien. Målet for gruppen bag Potatisuppropet var *"att uppmärksamma bristerna i livsmedelsberedskapen och hur civilsamhället kan bidra till att stärka den. De begränsningar i rörlighet som följde i spåren av Covid-19 väckte en diskussion om livsmedelssystemets sårbarhet"*.¹ At Sverige har et sårbart *livsmedelsberedskap* [fødevareforsyningsssystem], er ikke en ny problematik.² Alligevel opstod der under Coronapandemien et øget fokus på mulige fødevareforsyningsproblematikker, og muligheden for en fødevarekrise i en nær fremtid blev en reel bekymring blandt flere grupper i samfundet. Gennem en kollektiv mobilisering omkring kartoffeluddeling og -dyrkning søgte gruppen bag Potatisuppropet at forhindre en sådan mulig fødevarekrise. Med håbefulde og rationelle tilskyndelser som: *"Det vi inte får ner i jorden under våren kan vi inte skörda i höst"*;³ spredte Potatisuppropet sig i hele Sverige med noget nær samme hast som SARS-CoV-2.

Den skånske højskole jeg besøgte under feltarbejdet i 2020, tog også del i denne mobilisering. Højskolen, der har forbindelse til en række alternative jordbrugsbevægelser,⁴ var ikke alene interesseret i at støtte op om den kollektive mobilisering for at forhindre en mulig fødevarekrise. For højskolen blev deltagelsen i Potatisuppropet også en mulighed for at vise, at det for dem også handler om at dyrke jorden efter bestemte principper for bæredygtighed, som blandt andet står i kontrast til konventionelle måder for jordbearbejdelse og fødevareproduktion. I mødet med højskolen indskrives kartoflen (og Potatisuppropet) således også i en række fremtidspraksisser, der knytter an til bæredygtighedsspørgsmål i relation til klima- og miljøkrisen. Samtidig viser artiklen, hvordan højskoleaktørerne på forskellig vis søger at inkorporere kartoflen i alternative dyrkningsmåder, der bryder med konventionelle måder.⁵ Herigennem insisterer højskoleaktørerne på kartoflens potentiale som bæredygtig afgrøde og som en del af en fremtidig bæredygtig dyrkningsform og fødevare.

1 <https://omstallning.net/potatisuppropet/> (besøgt 14/9 2024).

2 Norrlin, 2016; Faijermo, 2017; Larsson, 2018.

3 omstallning.net (besøgt 30/6 2024).

4 Højskolen praktiserer en række alternative dyrkningsmåder, herunder blandt andet permakultur og regenerative metoder, samt skovehaver eller det der også betegnes som agroforestry.

5 Konventionelle måder forstået som pløjning af jorden og brug af store benzindrevne maskiner, pesticider og kunstgødning. Jf. <https://lf.dk/viden-om/landbrugsproduktion/planter/dyrkning-af-kartofler/> (besøgt 18/9 2024).

De empiriske eksempler, der undersøges i artiklen, viser, hvorledes informanterne *gør* kartoflen som læggekartoffel, når de placerer den i halmen på den udspændte ukrudtsdug; dette med henblik på, at den inden for en nær fremtid forvandler sig til et antal spisekartofler, som kan høstes, fortæres og forhindre en fødevarekrise. I analysen fremskrives kartoflen således som en form for *fremtidskartoffel*. Fælles for de empiriske eksempler er, at kartoflen får en central rolle både som hverdagslig krisestrategi og som håbefuld fremtidspraksis. Ved at trække på Kyrre Kverndokks *krisebegreb* får jeg blik for de fremtids- og kriseforståelser der præger informanterne, og hvordan de skaber et afsæt for de empirisk funderede krisestrategier og fremtidspraksisser. For at få blik for disse forandringsorienterede og håbefulde fremtidspraksisser, anvender jeg Ruth Levitas forståelse af *Utopia*.

Mellem klimakrisen og Utopia

Set i lyset af de kriser, der allerede og i fremtiden, ændrer livsvilkår og fremtidsperspektiver for stort set alle jordiske væsner, understreges behovet for at gentænke måden, hvorpå mennesker beboer og bearbejder planeten jorden.⁶ Forventningen om, at der må gøres noget, som svar på aktuelle og fremtidige kriser, er ikke ny. Det handler snarere om, *hvordan* disse kriser forhindres og håndteres. På trods af forventningerne om, at der kollektivt skal gøres noget, her og nu, for at forhindre eller forberede sig på fremtidens kriser,⁷ viser flere studier, hvorledes fremtiden, set i lyset af fødevare-, klima- og miljøkrisen, virker uoverskuelig og hæmmende, snarere end inspirerende og aktiverende.⁸ Ifølge folklorist Kyrre Kverndokk kan sådanne abstrakte og uoverskuelige fremtidsscenerier gøres håndgribelige i mødet med det erfaringsnære og hverdagslige. Dette er netop, hvad aktørerne fra græsrodsbevægelsen Potatisuppropet og den skånske højskole gør, når de uddeler og dyrker kartofler; med målet om at styrke svensk fødevareforsyningsikkerhed her og nu og forhindre en potentiel fødevarekrise i fremtiden.⁹

Begrebet *klimakrise* er et nyere fænomen, der ifølge Kverndokk har ændret måden, hvorpå mennesker forstår og forholder sig til fremtiden.¹⁰ Klimakrisen handler ikke alene om udslip af drivhusgasser, temperatur- og havniveaustigninger og geologiske tidsberegninger. Diskurser og narrativer former også måden, hvorpå mennesker forstår forholdet mellem nutiden og fremtiden også i relation til kriserne.¹¹ *Klimakrisens tidsdimensjon*, som Kverndokk betegner det, kan ses som en form for

---

6 Shove 2010; Hoff et. al. 2019; Elin Rööös et al., 2020; Rosenzweig et al. 2015.

7 Jf. verdensmålene <https://sdgactioncampaign.org/> (besøgt 10/9 2024).

8 Norgaard 2011, s. 4-5; Ingemark 2022 s. 40-41.

9 Kverndokk 2017, s. 8.

10 Ingemark 2022, s. 42-43; Kverndokk 2017 s. 2-3.

11 Kverndokk 2017, s. 3; Ingemark 2022 s. 46.

sammensmeltning af cykliske tidshorisonter, som for eksempel familietid, biologisk tid og geologiske tidsberegninger, der rækker langt ud over vores egen eller kommende generationers levetid.¹² Fremtiden bliver igennem denne sammensmeltning af fjerne og nære fremtider, abstrakt og uoverskuelig at forholde sig til. Dette bevirker ifølge sociolog Kari Marie Norgaard magtesløshed, der i nogle tilfælde håndteres gennem passivitet, klimaskepsis eller klimabenægtelse.¹³ Det ikke at gøre noget, kan således også tolkes som en krisestrategi, som også er med til at sige noget om, hvordan fremtiden opfattes. Dette spørgsmål er folklorist, Camilla Asplund Ingemark, også interesseret i at undersøge. Ingemark fremhæver blandt andet, hvorledes bestemte narrativer kan forhindre eller skabe motiv for handling.¹⁴ "[...] *att skilda förhållnings-sätt till framtid, förändring, kris, hopp och hopplöshet också gestaltas genom olika gener, såsom vi sett, påverkar valet av genre vår möjlighet att agera på ett påtagligt sätt*".¹⁵ At fremtiden gøres konkret og mulig at forandre, ses også i de empiriske eksempler, hvor informanterne, gennem uddeling og dyrkning af kartofler, gør fremtiden konkret og en potentiel fødevarekrise håndterbar.

Herigennem belyses det, hvordan det dominerende krisebegreb og kriserbevidsthed fungerer som et "*strukturerende element i vår tids oppfatning av historisitet, i den forstand at kriser organiserer forholdet mellom erfaringsrom og forventningshorison*".¹⁶ Dette perspektiv præger ikke alene forestillingen om fremtiden, det former, hvad der opfattes som meningsfuldt, og strukturerer menneskers handlemuligheder. Med henblik på at undersøge informanternes arbejde med kartoflerne som krisestrategi og fremtidspraksis, benytter jeg mig derfor af Kyrre Kverndokks undersøgelse af *klimakrisens tid og krisebegreb* som analytisk værktøj til at undersøge de krise- og fremtidsforståelser, der kommer til udtryk i det empiriske materiale.¹⁷

Hvor Kverndokk, Ingemark og Norgaard i deres respektive studier (primært) belyser en række diskursive forhold mellem det abstrakte og konkrete, det håbløse og håbefulde, forholder denne artikel sig primært til det praksisorienterede, konkrete og håbefulde. Troen på, at fremtiden kan ændres (og at løsningerne kan findes i noget velkendt), er med andre ord en af forudsætningerne for de krisestrategier og fremtidspraktiseringer, der undersøges i de empiriske eksempler. For at skabe blik for det handlings- og forandringsorienterede i det empiriske materiale trækker jeg på Ruth Levitas forståelse af *utopia*, som udgår fra den præmis, at verden kan og bør være anderledes.¹⁸ Levitas forståelse af *utopia* bruges til at undersøge, hvordan informanterne gør kartoflen som krisestrategi og fremtidspraksis, der ikke kun handler om

---

12 Kverndokk 2017, s. 4.

13 Ingemark 2022, s. 46; Norgaard 2011, s. 115.

14 Ingemark 2022, s. 45.

15 Ingemark 2022, s. 46.

16 Kverndokk 2017, s. 3.

17 Kverndokk 2020; 2017.

18 Levitas 2000, s. 26.

at forestille sig en anden verden, men rent faktisk søger at gøre verden anderledes.¹⁹ Denne forståelse er således definerende for artiklens forståelse af, hvad de analytisk fremskrevne begreber *krisestrategi* og *fremtidspraksis* indbefatter.

Etnografisk metode og materiale

Det empiriske materiale, som denne artikel bygger på, blev til ad kringlede veje og består af feltnoter, lydfiler og fotografier, fra i alt seks feltbesøg, samt materiale fra omkring seks ugers netnografisk indsamling. Feltarbejdet fandt sted i Skåne mellem februar og juni 2020 og knytter sig til et igangværende afhandlingsprojekt, der undersøger, hvorledes civile grupper i Øresundsregionen mobiliserer sig gennem alternative dyrkningsmåder som respons på klima- og miljøkrisen. Udgangspunktet for feltstudiet er en skånsk højskole, der ligger i udkanten af en lille landsby omkring en times kørsel fra Malmø. Inden Coronapandemien udgjorde højskolen en form for forskningshub, hvorfra jeg planlagde at udføre observationer og interviews med skolens elever og lærere, samt oprette forbindelse til andre nærliggende gartnerier, småbrug og nyttehaver, som geografisk og ideologisk centrerede sig omkring højskolen og de alternative dyrkningsmåder. Med henblik på at dykke mere ned i felten og få svar på nogle af de spørgsmål, der opstod under den eksplorative del af feltarbejdet, foretog jeg et semi-struktureret interview med Hannah, en lærer på højskolen. Ved siden af lærerjobbet drev Hannah, sammen med en gruppe venner, et mindre jordbrug, i Småland.

Efter et enkelt besøg på skolen måtte jeg i marts 2020 indstille feltarbejdet på grund af Coronapandemien. Selvom det stadig var muligt at rejse mellem Danmark (hvor jeg er bosat) og Sverige, var dette besværliggjort af Coronarestriktioner i begge lande. Som følge heraf omlagde jeg i en kortere periode feltarbejdet til netnografisk arbejde, som kunne foretages fra min bopæl i København. På den måde, kunne jeg følge med i højskolens fortsatte arbejde og deltagelse i det såkaldte Potatisuppropet, som for en tid ændrede på forholdet mellem kriserne. Det netnografiske studie blev, lidt analytisk beskrevet, en form for *krisestrategi*, der hjalp mig til at håndtere det kontroltab og den uvished, jeg oplevede i kølvandet, på Coronapandemien. Samtidig gav det mig blik for andre kriser og forhold, som for eksempel muligheden for en nært forestående fødevarekrise i Sverige, som følge af Coronarestriktionerne og grænselukningerne. Gennem det netnografiske arbejde oplevede jeg, hvordan klima- og miljøkrisen for en kort periode trådte i baggrunden til fordel for håndteringen af en potentiel fødevarekrise, der opstod i kølvandet på pandemien. Jeg fulgte højskolens deltagelse i Potatisuppropet via sociale medier og skolens hjemmeside.

---

19 Levitas, 2000, s. 28.

Da jeg efter første Coronabølge kunne genoptage feltarbejdet, fik jeg mulighed for at vende tilbage til højskolen. Derudover fik jeg mulighed for at besøge informanter i både Malmø og Lund, herunder blandt andet Rosa og Ylva, der begge var elever på højskolen og passede hver deres nyttehaver. Feltarbejdet foregik på den måde, at jeg mødtes med Ylva og Rosa på et centralt liggende torv i Malmø, hvorefter vi sammen cyklede ud og besøgte Ylvas nyttehaver. I Ylvas nyttehaver, blev vi vist rundt og fik blik for de mange metoder og afgrøder, Ylva og hendes venner forsøgte sig med. Vi fik også mulighed for at gå rundt mellem de omkringliggende nyttehaver, og hørte om samarbejde og konflikter på tværs af de små nyttehaver, der lå side-om-side i et af Malmøs mest belastede boligområder. Herefter cyklede vi ud til Rosas nyttehaver, hvor vi ligeledes blev vist rundt i nyttehaverne og fik overblik over nabohaverne, der tilsammen udgjorde et noget mindre område end der, hvor Ylva holdt til. At vi teamede op og sammen bevægede os rundt mellem nyttehaverne, gav anledning til samtaler, der bredte sig udover arbejdet i haverne og på højskolen. Vi fik blandt andet anledning til at samtale om Ylva og Rosas hverdag i Malmø, hvordan de på forskellig vis forsøgte at tilpasse sig en bæredygtig livsstil, og om Corona pandemien som på det tidspunkt var under stor bevågenhed. Feltarbejdet i Malmø fandt sted i maj 2020.

I juni samme år vendte jeg også tilbage til højskolen. Her observerede jeg tydelige spor af, hvordan Potatisuppropet materialiserede sig på højskolens jorder. Under besøgene på højskolen gik det samtidig op for mig, at skolen fastholdt deres idealer om alternativ og skånsom jordbearbejdning ved at dyrke kartoflerne på bestemte måder. Omvendt oplevede jeg, hvordan højskoleeleverne dyrkede kartofler på konventionel vis ved at grave i jorden. Disse forskellige *krisestrategier* undersøges nærmere i analysen som følger.

Kartoflen som akut krisestrategi

I dette afsnit bruges en række empiriske eksempler til at vise, hvordan Potatisuppropet gøres som akut krisestrategi der søger at afbøde en nært forstående fødevarekrise. Jeg finder blandt andet, hvordan pandemien skabte de rette betingelser for en form for *to-i-en mobilisering*, der både fungerede som akut krisestrategi under Coronapandemien, men også havde til formål at mobilisere mere langsigtede fremtidspraksisser i relation til klima- og miljøkrisen.

Da Coronapandemien spredte sig til Nordeuropa i foråret 2020, gik en gruppe småbønder fra Söderhamn i Sverige sammen i aktion under navnet Potatisuppropet. Gruppen, der også gik under navnet *Närjord*, arbejdede inden pandemien for at øge lokal madproduktion, i Sverige. Da pandemien ramte, fik gruppen et nyt mål for øje, som fokuserede på, hvad de så som et sårbart svensk fødevareforsyningsystem. ”*Vi har länge pekat på att Sverige har för liten produktion av livsmedel [...] Nu i coronatider blir det ännu tydligare att vi står inför en livsmedelsbrist om det blir stopp på leveran-*

serna från utlandet”.²⁰ Som tidligere nævnt, var dette ikke en ny problematik i Sverige. I mere end femten år har den Svenske regering arbejdet henimod at øge fødevarerproduktionen og etablere et stabilt fødevarerforsyningssystem som forberedelse på fremtidens kriser.²¹ En omstrukturering, der har mødt kritik fra forskellige hold, og som fik øget opmærksomhed af grupper som Närjord, der mobiliserede sig som respons på et sårbart fødevarerforsyningssystem og de usikkerheder, der opstod i kølvandet på Coronapandemien.

Historisk set oplevede Sverige en fødevarerkrise som følge af første verdenskrig.²² På det tidspunkt, var det primært folk i byerne, der oplevede at købmænd og landmænd besværliggjorde adgangen til basisvarer som kartofler, mel og brød, som mange byboere var afhængige af. Mange varer, navnlig kød, blev solgt til tyskerne og englænderne, og basisvarer som smør, mælk og senere kartofler blev solgt til de højst betalende kunder.²³ Den dårlige høst i 1916 medførte nye reguleringer af fødevarer-systemet, som blandt andet betød at kartoflerne forsvandt fra rationeringssystemet. Kartoflerne blev solgt til en højere pris, hvilket i særdeleshed udelukkede lavindkomstgrupperne i byområderne, hvor muligheden for at skaffe mad gik gennem købmændene. Disse omstændigheder førte til en større mobilisering af borgere, navnlig kvinder, i flere svenske byer, der gik på gaden i protest som respons på den begrænsede adgang til basisfødevarer.²⁴ Disse konflikter gav under foråret 1917 også anledning til, at folk i byerne begyndte at dyrke mad, herunder blandt andet kartofler, i offentlige parker og haver, som en form for krisestrategi der sikrede byboerne mad, så de ikke skulle ”svälta i höst”.²⁵ I relation til aktuelle artikler er det historiske Potatisupprop relevant som eksempel på en tidligere akut krisestrategi, idet opråbet både formåede at mobilisere borgere i protest for mad her og nu og at igangsætte alternative og langsigtede strategier ved at omdanne offentlige parker og haver til kollektive, urbane nyttehaver.

De historiske begivenheder fungerede også som et referencepunkt for Potatisuppropet i 2020, hvilket blandt andet kommer til udtryk i et debatindlæg skrevet af flere aktører bag Potatisuppropet. Her blev der trukket tråde til fødevarerkrise under første verdenskrig for at understrege, hvor alvorlig en trussel Coronapandemien udgjorde for udløsningen af en potentiel fødevarerkrise. ”Sveriges självförsörjningsgrad är avsevärt lägre idag än under [1. verdens] kriget. Vi har gått från att producera 85-90 % av den mat vi äter, till 50 %. Kvar finns ett sårbart livsmedelssystem som är beroende av import, säsongsarbetare från andra länder, just-in-timeleveranser och insatsvaror som diesel och handelsgodset. Denna sårbarhet kan medföra stora konsekvenser när arbets-

20 <https://omstallning.net/blogg/narjord-i-soderhamn-startar-potatisupprop/> (besøgt 17/9 2024).

21 Sollén Norrlin 2016; Asp 2023.

22 Blomqvist 2017.

23 Jf. Blomqvist 2017.

24 Blomberg 2017, s. 84.

25 Blomberg 2017, s. 81; 84-85.

kraft inte kan komma enligt förväntningarna eller då stater börjar införa exportstopp”.²⁶ I debatindlægget øges risikoen for en ny fødevarekrise betydeligt, set i lyset af de tal der fremhæves. At Sverige siden 1917 næsten har halveret fødevareproduktionen og har gjort sig afhængig af importvarer, skabte, ifølge forfatterne til debatindlægget, en begrundet bekymring for en ny fødevarekrise. Fremskrivelsen af en så betydelig forringelse af fødevareproduktion og -sikkerhed er med til at understrege sagens alvor og behovet for handling her og nu. Samtidig bruges den folkelige mobilisering i 1917 som et succesfuldt eksempel på, at en lignende mobilisering kan gentages i 2020. Som respons på dette, og for at forhindre en lignende fødevarekrise, satte gruppen sig for at så mange svenskere som muligt skulle sætte kartofler i løbet af foråret 2020. Kartofflen ansås, i følge gruppen bag Potatisuppropet, som *“vårt bästa och mest pålitliga baslivsmedel. Nästan vem som helst kan odla potatis*”.²⁷ Kartofflen fremskrives som en universel og pålidelig næringskilde, der tilbyder en konkret løsning for den gængse svensker. Med disse konkrete og håbefulde fremskrivninger mobiliserede Potatisuppropet lokale borger og grupper i det meste af Sverige med målet om at afbøde en mulig nært forstående fødevarekrise og for at genopbygge Sveriges fødevareforsyningsikkerhed med henblik på kriser og konflikter i en mere fjern fremtid. Ud fra Kyrre Kverndokks krisebegreb kan denne mobilisering forstås som en krisestrategi med to formål. Først og fremmest søger Potatisuppropet ved hjælp af kartoflen, en konkret og velkendt materialitet, at håndtere et uoverskueligt fremtidsscenarie i form af en mulig nært forstående fødevarekrise. Samtidig skaber den kollektive mobilisering omkring Potatisuppropet også et afsæt for at gribe ind i en mere fjern og uvis fremtid præget af klima- og miljøforandringer, kriser og konflikter. Dette oplevede jeg blandt andet i forbindelse med den netnografiske undersøgelse, jeg foretog under Coronanedlukningen i 2020.

*Ugens anden netnografiske session er snart ovre. Jeg læser blogpost, avisartikler og andre indlæg, der giver mig indblik i højskolens aktiviteter. Jeg slutter af med at tjekke Instagram; indtaster “#Potatisuppropet”, i søgefeltet. Jeg kan se, at der er kommet nye billeder til, siden jeg tjekkede sidst. Jeg scroller ned gennem de små firkantede billeder af smilende mennesker der sætter kartofler på velkendte og mærkelige måder; to kvinder der luger et kartoffelbed; to mænd i bar overkrop, der kaster hø på hvad der ligner et nyanlagt kartoffelbed, og fotografen i t-shirt, der akkurat er med i et hjørne af fotoet. Jeg fortsætter og stopper igen ved et billede af en opskåret rød/hvid mælkekarton. Der er noget hverdagsagtigt ved den opskårne mælkekarton, som er halv fyldt med jord. Fra jorden står en kartoffelplante. Jeg studser over billedet; er det blot en gimmick eller kan man virkelig dyrke kartofler i en mælkekarton.*²⁸

26 <https://xn--rebroln-bxa9m.xn--omstllning-t5a.net/2020/05/14/potatisuppropet-smaskalig-odling-for-livsmedelssakerhet/> (besøgt 30/6 2024).

27 omstallning.net (besøgt 30/6 2024).

28 07042020dk.

Som ovenstående feltdagbogsnote beskriver, fulgte jeg, via diverse digitale tjenester med i, hvorledes Potatisuppropet formåede at mobilisere lokale borger og grupper i store dele af Sverige. Billedet med den opskårne mælkekarton og kartoffelplanten som beskrives i feltnoten, repræsenterer en håndgribelig og hverdagsnær måde at håndtere krisen på, som samtidig bliver en respons på Potatisuppropets opfordring til, at "I alla sätta Potatis, utom de tråkiga".²⁹ På humoristisk vis, understreger afsender bag mælkekarton-billedet på det håbefulde i at dyrke kartofler, også selvom man ikke har en mark; så har man nok en tom mælkekarton, hvori man kan dyrke kartofler.

De empiriske eksempler viser, hvordan kartofflen gøres som konkret kollektiv krisestrategi og *fremtidskartoffel* i den fysiske og digitale sfære. Sammensmeltningen af de historiske begivenheder i 1917 (fortid), aktuelle, akutte kriser som Coronapandemien (nutid) og fødevarerforsyningsikkerhed og -krise (nutid/fremtid) skaber gunstige forhold for at fremskrive den velkendte kartoffel som en konkret løsning på en mulig nært forstående fødevarerkrise. Ifølge Camilla Asplund Ingemark kan sammensmeltningen af fortid, nutid og fremtid forstås som en måde, hvorpå en diffus fremtid gøres håndgribelig og erfaringsnær.³⁰ Kartofflen er i sig selv en konkret, velkendt entitet for mange og fungerer netop som krisestrategi til at håndtere og konkretisere krisen. Dette betegner Kverndokk som en form for *downscaling*, hvor den abstrakte krise gøres håndgribelig ved hjælp af kartofflen som velkendt entitet.³¹ Samtidig virker *downscaling* som en dramatisering af fremtiden, sådan som den mulig nært forstående fødevarerkrise fremskrives af gruppen bag Potatisuppropet. Ingen vidste hvorvidt eller hvornår, fødevarerkrisen ville blive en realitet. Alligevel formåede Potatisuppropet at mobilisere lokale grupper i hele landet ud fra en fortælling om, at de i fællesskab måtte afbøde en potentiel nært forstående fødevarerkrise.

Coronapandemien, der først og fremmest udgjorde en akut sundhedsmæssig trussel, blev også afsæt til at belyse og forstærke andre kriser og konflikter, herunder fødevarerikkerheden i Sverige, som de empiriske eksempler viser. Coronapandemien kan ved hjælp af Ingemark og Kverndokk forstås som en katalysator for andre kriser og *downscaling* af fjerne fremtider, som rykker ind i en mere nær fremtid, som muliggør igangsættelsen af Potatisuppropet som akut krisestrategi.³² Dertil kan man ved hjælp af Ingemark, forstå Potatisuppropet som en "*motberättelse till berättelsen*" om katastrofen, krisen og konflikten; "*en alternativ framtid med ett lyckligt slut*".³³ Selvom fødevarerkrisen i Sverige endnu ikke er blevet en realitet, viser de empiriske eksempler, hvorledes lokale grupper og borgere i Sverige formåede at mobilisere sig omkring kartoffeluddeling og -dyrkning som en del af en akut krisestrategi og håbe-fuld og alternativ (mod)fortælling.

---

29 Blomberg 2017, s. 80.

30 Ingemark 2022, s. 38.

31 Kverndokk 2020, s. 155.

32 Kverndokk 2020, s. 155; Ingemark 2022 s. 38; 46.

33 Ingemark 2022, s. 38; 39.

Alternativ kartoffeldyrkning som langsigtet krisestrategi og fremtidspraksis

Dette afsnit undersøges, hvordan Potatisuppropet udfoldede sig på den skånske højskole. Her fremskrives blandt andet, hvorledes informanterne på den skånske højskole forholder sig til kartofflen og kartoffeldyrkning som akut krisestrategi, og hvordan de herigennem samtidig anlægger mere langsigtede strategier, der søger at understøtte deres arbejde med grøn omstilling og forestillinger om en bæredygtig fremtid. I afsnittet skelnes der mellem en akut krisestrategi og mere langsigtede krisestrategier og fremtidspraksisser. Den tematiske inddeling fungerer som et analytisk greb til at organisere og analysere nogle af de forskelle, overlap og ligheder, der træder frem i det empiriske materiale. Disse forskelle bliver for eksempel tydelig i relation til Potatisuppropet, hvilket fortolkes som en akut og kortsigtet krisestrategi. Dette står i kontrast til de mere langsigtede krisestrategier (herunder målet om resiliens og modstandskraft) og fremtidspraksisser (gennem blandt andet alternative dyrkningsmåder) de på højskolen arbejder med. For højskolelærerne handler det nemlig om at dyrke kartofler (og mad i det hele taget) på bæredygtige måder. Samtidig viser afsnitte, hvordan højskolens ideer om alternative levemåder og bæredygtige dyrkningsmåder udfordres af højskoleeleverne i deres nyttehaver, hvor kartoflerne dyrkes på traditionel vis.

Da jeg, i maj 2020, fik mulighed for at genoptage mit feltarbejde på den skånske højskole, oplevede jeg hvordan Potatisuppropet materialiserede sig og gik i forbindelse med de alternative dyrkningsmåder som informanterne på højskolen havde fortalt mig om, inden Coronapandemien. Dette kom blandt andet til udtryk, idet der blev dyrket kartofler uden direkte jordforbindelse som nedenstående billede viser.

Jeg genkender set-uppet, fra billederne på Instagram. Der har jeg flere gange se billeder af store dynger halm hvori kartofler vokser. Jeg genkender også Moa, en af eleverne som jeg traf på højskolen, i vinters. Hun står i højskolens kartoffelmark, hvor hun er, i færd med at sprede halm ud over en sort ukrudtsdug. Vi hilser på hinanden og hun viser mig, hvordan kartoflerne skal placeres; ovenpå ukrudtsdugen, i en blanding af kompostet hestemøg og muldjord. Moa forklarer mig, at hun gør sådan, fordi de på skolen undgår at grave i jorden.³⁴

Ovenstående feltnote, viser, hvorledes højskolens engagement i Potatisuppropet ikke alene handler om at afbøde en potentiel fødevarekrise. Det handler i lige så høj grad om at vise, hvordan kartofflen, kan indgå i en række alternative dyrkningsmåder med henblik på at udvikle langsigtede strategier og løsninger for en bæredygtig fremtid. Selvom om dette arbejde har været en del af højskolens agenda siden 2015, udgjorde Coronapandemien og Potatisuppropet en gunstig mulighed for at forstærke

Som et led i *Potatisuppropet*, sætter elever og lærere kartofler uden at grave i jorden. I stedet anvendes halm på ukrudtsdug som vækstmedie for kartoffeldyrkning. Foto taget af forfatteren under feltarbejde på skånsk højskole forår 2020.

den kollektive mobilisering omkring klima- og miljøkrisen.³⁵ *"Det är ju både en symbolsk sak, men också en riktig"*,³⁶ sådan forklarer en lærer, højskolens deltagelse i *Potatisuppropet*. Johan der er lærer på skolen og en aktiv del af permakulturbevægelsen i Skandinavien uddyber, hvordan de på højskolen reagerer på den kollektive bekymring for en nært forstående fødevarerkrise. Han understreger at højskolen vil være med til at bakke op om initiativer der på forskellig vis søger at mobilisere folk på lokalt og politisk plan, hvad end det handler om fødevarerkrise eller klima- og miljøkrise. Selvom Coronapandemien først og fremmest udgør en sundhedsmæssig trussel, fungerer den ifølge Johan som startskuddet til en større samfundsmæssig forandring og omstilling som de siden 2015 har været med til at understøtte gennem de kurser og events der afholdes på højskolen. Disse tanker fremhæves også i en blogpost publiceret på højskolens blog kort tid efter de første Coronarestriktioner var trådt i kraft. *"Den som tror att vi kommer gå tillbaka till "det normala" efter Corona, misstar sig! [...] Förståelsen av miljöproblemen kommer att kopplas ihop med insikten om den egna och nu mera självupplevda sårbarheten [...] Vi vet inte riktigt hur, eller i vilken takt som förändringen kommer att ske [...] Naturens utjämnande effekt driver oss mot förändring, anpassning och stabilisering in i nya livsmiljöer"*³⁷ Ifølge dette nær-

35 MA02021se.

36 Ma022020se.

37 <https://www.holmafolkhogskola.se/2020/03/20/lat-oss-ta-det-lugnt-och-odla-mat-tillsammans/> (besøgt 18/9 2024).

mest profetisk-apokalyptisk skriv, fremstilles Coronapandemien som en katalysator for andre kriser og som en forstærker af behovet for akut handling og *omvendelse*.³⁸ I blogposten nævnes ikke den sundhedsmæssige trussel som Coronapandemien først og fremmest udgør. I stedet bliver Coronapandemien gjort til en udløsende faktor for en større samfundsmæssig forandring, som umuliggør det at vende tilbage til *normalen*, efter krisen. Coronapandemien nulstiller ifølge blogposten, det der opfattes som normalt, og skaber mulighed for at alternative måder og nye normaler kan få fremdrift, med henblik på grøn omstilling og bæredygtige fremtider.³⁹ At finde frem til en ny normal og bæredygtige levemåder er netop det de på højskolen arbejder hen imod. Lignende tanker går igen, i et interview af læreren Hannah, som fandt sted tidligere på året, inden pandemien blev en realitet i Norden. "*Motstandskraft, eller resiliens*"⁴⁰ sådan beskriver Hannah, højskolens mål. Det at hjælpe elever, individuelt og kollektivt, med at udvikle praktiske færdigheder for at kunne tage vare på sig selv, i en fremtid præget af usikkerhed og forandring, er ifølge Hannah helt centralt for arbejdet på skolen. "*Vi har en vision om att vi vill hjälpa människor, med att gå från att vara konsumenter till i högre grad att vara producenter*".⁴¹ Hannah beskriver en mere langsigtet strategi, der handler om trygheden i at kunne tage vare på sig selv, for eksempel ved at dyrke mad lokalt. Det at kunne dyrke mad til eget forbrug og ikke være afhængig af importhandel og supermarkeder, er ifølge Hannah et billede på den form for modstandskraft eller resiliens man fra højskolens side er interesseret i at opbygge både på individuelt og kollektivt niveau. Dette kan forstås som en mere langsigtet krisestrategi, idet den giver kompetencer til at modstå og klare sig igennem fremtidens kriser og konflikter på egen hånd. Behovet for kollektiv omstilling og alternative leve- og dyrkemåder som Johan understreger og visionen om at gøre mennesker til producenter, snarere end konsumenter, som Hannah beskriver ovenfor, kan ud fra Ruth Levitas forståelse af *Utopia*, forstås som en krisestrategi der "*long for and imagine a life otherwise*".⁴² Forestillingen om at verden kan se anderledes ud, bliver således grundlaget for informanternes (og højskolens) arbejde med alternative dyrkningsmåder og håndværk. Forestillingen og længslen efter det anderledes eller alternative materialiseres og virkeliggøres i form af kruser, events og deltagelse i større kollektive mobiliseringer som Potatisuppropet. Ifølge Ingemark kan højskolens arbejde med blandt andet resiliens og omstilling tolkes som en *modfortælling* til aktuelle og fremtidige kriser.⁴³

---

38 Ingemark 2022, s. 39.

39 Kverndokk 2017, s. 3; Ingemark 2022 s. 45-46.

40 MAO2021se.

41 MAO2021se.

42 Levitas 2013, s. 6.

43 Ingemark 2022, s. 38; 39.

Da Coronakrisen rammer, passer den således perfekt ind i de fremtidsideal og det forandringsarbejde man på højskolen allerede har iværksat. De langsigtede mål om at opnå modstandskraft gennem egenproduktion og håndværk er ifølge flere informanter et møjsommeligt arbejde, der kræver tid og erfaring; noget som ikke kan opnås gennem et par måneders arbejde alene. For Ylva, der ved siden af sit socialrådgiverjob er elev på den skånske højskole, var det som om Coronapandemien gav luft til andre problematikker og kriser, der lå og lurede i samfundet som for eksempel fødevarerikigheden, men også de produktions- og konsumtionsmønstre, som ifølge Ylva er tages for givet i den bredere befolkning. *"Där är oroväckande at många [svenskare] som inte är uppmärksamma på graden av självförsörjning i Sverige, som är jätte låg"*.⁴⁴ Ylva tilføjer, hvordan det at dyrke mad, også fungerer som en måde at håndtere bekymringen og forberede sig på en potentiel fødevarerikighed.

Lignende fortællinger går igen blandt de elever jeg mødte i forbindelse med feltarbejdet på den skånske højskole. Her beskriver flere, hvorledes de var kommet til højskole, netop for at udvikle kendskab til madproduktion og håndværk som en respons på blandt andet klima- og miljøforandringer. Dette kom blandt andet til udtryk i en samtale med en gruppe højskoleelever, hvor blandt andet Rosa, en ung kvinde fra Malmø forklarede at det for hende handler om *"att veta hur lång tid det tar att odla en zucchini"*.⁴⁵ Rosa uddyber at det for hende handler om at være sig bevidst om den tid og de ressourcer det kræver at frembringe maden som fortæres (og i nogle tilfælde kasseres). Disse tanker resonerer med ovenstående citat, hvor Ylva problematiserer den stigende fremmedgørelse mellem fødevarerproducenter og konsumenter.

Ylva og Rosas ønske om at kunne dyrke mad og være delvis selvforsynende stemmer overens med Hannahs udlægning af højskolens vision om, at flere borgere i Sverige skal gå fra at være konsumenter til at være producenter. Højskolen kan i Levitas perspektiv tolkes som et sted, hvor individuelle forestillinger og muligheder bliver til en kollektiv mulighed for at skabe social forandring.⁴⁶ For Levitas findes *the utopian power* netop i den kollektive formation, hvor fælles mål og forestillinger (om fremtiden) former de handlemuligheder, strategier og fremtidspraksisser, som kommer til udtryk.⁴⁷ Forholdet mellem Rosas og Ylvas individuelle håb og forestillinger og højskolens kollektive vision om at udvikle flere producenter peger i retningen af et fælles mål eller ideal, og fungerer herigennem som en slags *Utopia* og langsigtet krisestrategi.

Da den første pandemiforskrækkelse har lagt sig, inviterer Ylva mig på besøg i hendes nyttehøve som er placeret i et af de mere belastede boligområder i Malmø. Selvom Ylva ikke selv bor i området, har hun sammen med en gruppe venner fået adgang til en stykke jord i en af de mange nyttehøveforeninger som Malmø kom-

---

44 MA002020se.

45 MA012020se.

46 Levitas 2013, s. 56.

47 Levitas 2013, s. 219.

I Ylvas nyttehave dyrkes kartofler med direkte jordforbindelse, da de alternative metoder ikke altid er lige til at finde ud af. Foto taget af forfatteren under feltarbejde i Malmø, 2020.

mune organiserer. Ylva beskriver nyttehaveforeningen som en oase, hvor mennesker med forskellige etniske baggrunde, uddannelsesniveauer og alder dyrker jorden side om side. De behøver ikke være enige om alt, men de hjælper hinanden, fremviser nye sorter og anderledes måder at dyrke jorden på. Ylva fortæller mig at hun i nyttehaven afprøver nogle af de metoder og vækster som hun er blevet introduceret for på den skånske højskole. Samtidig understreger hun at flere af metoderne er svære at implementere på det lille jordstykke. Hun uddyber, at hun med begrænset tid og ressourcer i hverdagen ikke får gjort alt det hun gerne vil, eller på den måde hun gerne vil. Det kommer for eksempel til udtryk i et lille område af haven, hvor kartoflerne på traditionel vis er gravet ned i jorden.

Ovenstående illustration står i kontrast til illustrationen fra højskolens kartoffelmark, hvor kartofler dyrkes på alternative måder, blandt andet ved hjælp af halm og ukrudtsdug. At kartoflerne i Ylvas have dyrkes på traditionel vis, kan forstås som en forhandling af de alternative dyrkningsmåder højskolen tilbyder som en del af deres vision og langsigtede krisestrategi; og som ifølge Ylva (og flere andre informanter) er omstændig og tidskrævende. Som en del af Potatisuppropets mobilisering og akutte krisestrategi sætter Ylva i løbet af foråret 2020 kartofler i sin nyttehave. Idet Ylva vælger at gøre det på traditionel vis, udfordrer hun de alternative dyrkningsmetoder hun har lært på højskolen. Kartoflerne i Ylvas have bliver således et udtryk for, hvorledes det akutte behov for handling udfordrer den langsigtede krisestrategi; at der ikke er plads til omstændige og tidskrævende fremtidspraksisser når tingene brænder på. De to krisestrategier involverer således nogle idealer og praksisser, som informanterne

må prioritere og vælge imellem afhængig af den tid og de ressourcer, de har til rådighed. Dette betegner Levitas som en form for *short-term fixes*, hvor en hurtig, pragmatisk løsning er at foretrække over den idealiserede men langsommelige strategi.⁴⁸

En lignende prioritering oplevede jeg under besøget hos Rosa i hendes nyttehøve. Her bemærkede jeg fraværet af kartofler. Rosa fortæller, at hun er mere interesseret i at afprøve anderledes vækster, som de pak choi eller thaibasilikum hun har under en lille væksttunnel. *Hun fjerner det hvide plasticlagen som udgør væksttunnelen, og frem kommer små spirer i forskellige grønne nuancer. Jeg genkender ingen af de planter der kommer til syne. Rosa udpeger pak choi, thaibasilikum og andre eksotiske planter, som hun eksperimenterer med i nyttehøven.*⁴⁹ Rosa bruger den lille nyttehøve til at afprøve afgrøder der kræver mere tid, varme og opmærksomhed. For eksempel fortæller hun, hvordan de første pak choi hun satte i jorden i det tidlige forår ikke stod under væksttunnel og derfor blev ødelagt af frosten. Rosa ønsker om at udvikle kendskab til forskellige afgrøder og dyrkningsmåder med henblik på at være selvfor-synende i sommerhalvåret er et tidskrævende og møjsommeligt arbejde. For hende er det vigtigere at prioritere det langsommelige og omstændige når hun er i nyttehøven. Basisvarer som kartofler og kål får hun fra højskolen, hvor hun har deltaget i dyrkningen af disse.

Tilbage i Ylvas nyttehøve står vi og ser på de grønne kartoffelplanter der stikker op af den mørkebrune jord. Jeg bemærker kartoffelplanterne, som synes mere spæde end kartoffelplanterne i de omkringliggende haver. Ylva fortæller, at kartoflerne blev lagt i jorden for nylig, eftersom flere af hendes andre projekter gik i vasken. For Ylva handler det nemlig om at overføre de metoder og måder hun lærer gennem de kurser hun deltager i på den skånske højskole. Ligesom Rosa, ønsker Ylva at få bedre kendskab til processerne omkring den mad hun konsumerer; lære om sæsonerne, sorterne og deres vækstbetingelser i et nordisk klima. Udviklingen af disse processer er både tidskrævende og udfordrende, og tvinger hende på nogle områder til at tage chancer, gøre om og gå *tilbage* til mere sikre og velkendte metoder og vækster, såsom eksemplet med kartoffelplanterne. At vende tilbage til de sikre metoder og afgrøder i nyttehøven kan således ses som en måde, hvorpå Ylva sikrer sig gode oplevelser med at høste og mulighed for at spise egen mad. Samtidig fortæller Ylva, hvordan hendes tid i høven er begrænset. Hun anerkender at det står i kontrast til havearbejdet, som ifølge hende tager en hel del tid og ressourcer. At have planter der kan *passé sig selv* og give et udbytte, kan således tolkes som en nyttig forudsætning for, at Ylva kan udvikle kompetencer og implementere alternative metoder i nyttehøven. I relation til disse tanker ses kartoflen som en tilpasningsdygtig og stabil afgrøde (og krisestrategi) idet den kan dyrkes af *hvem som helst, næsten hvor som helst*, sådan som Poptatisup-propet beskrev det i deres kampagne i 2020.

---

48 Levitas 2013, s. 131.

49 MA0120v20se.

Som beskrevet i dette afsnit har jeg i forbindelse med feltarbejdet på den skånske højskole og i nyttehaverne i Malmø mødt informanter der giver udtryk for at skabe tættere forbindelse mellem produktions- og konsumtionssystemerne. For informanterne opbygges (jord)forbindelsen til den mad der konsumeres ved selv at erfare nogle af disse processer og metoder.⁵⁰ På højskolen dyrkes maden på alternative måder som en langsigtet krisestrategi for en bæredygtig fremtid. Ved at lære de alternative dyrkemåder udvikler højskoleeleverne erfaring og bliver i sidste instans medproducenter i et alternativt fødevarer-system. På baggrund af Levitas udlægning af *Utopia as method*, kan man forstå denne organisering af mennesker, arbejdskraft, tid og ressourcer som en kollektiv vision og krisestrategi der både er i stand til at forestille sig og praktisere en anderledes verden, allerede her og nu.⁵¹

Vender vi tilbage til kartoflerne på højskolen eller i Ylvas nyttehave kan man sige at de på en og samme tid vidner om det meningsgivende og håbefulde i at dyrke kartofler som en del af Potatisuppropet og hvordan det er med til at forstærke de problematikker og det arbejde højskoleaktørerne også ønsker at understøtte. I mødet med højskoleeleverne, tydeliggøres det meningsfulde og tryghedsskabende, i at dyrke jorden, hvad enten det er kartofler eller pak choi. Samtidig, giver de to elever også udtryk for det besværlige i at finde sig til rette i de alternative dyrkningsmåder og de idealer og fremtidspraktiseringer skolen står for.⁵² Der må ifølge højskoleeleverne prioriteres mellem typer af afgrøder og metoder, men også arbejde, indtjening, tid med venner og familie må også prioriteres.⁵³ Det at kunne frembringe mad af jorden, og dyrke til eget forbrug, kan således forstås som privilegie, der forudsætter adgang til jord, tid til at lære metoderne og tid til at dyrke mad. Idealet om at frembringe sin egen mad kan forstås som en modsatrettet utopi i den forstand, at der er et konkret forslag om at forbinde os til den mad vi spiser og dyrke maden på en mere skånsom måde. Samtidig udfordrer utopien dominerende strukturer og værdier på et mere overordnet samfundsmæssigt niveau; for hvis *alle skal sætte kartofler*, sådan som Potatisuppropet forslår, så kræver det adgang til jord (eller en mælkekarton). Hvis mere mad skal dyrkes lokalt, sådan som højskolen forslår, så kræver det foruden adgang til jord en omorganisering af bærende samfundsmæssige strukturer herunder blandt andet arbejds- og fritidsliv, økonomi og forbrug.

---

50 MA012020se; MA042020se.

51 Levitas 2013, s. 19; 218.

52 Levitas 2000; Sargisson, 2000.

53 MA012020se; MA042020se; MA002020se.

Om at finde muligheder og løsninger i det som allerede eksisterer

"Når vi tænker klimaløsninger, bør vi også tænke over, hvordan vi kan udnytte ting, som allerede eksisterer".⁵⁴ Sådan citerer journalist Kristian Villesen, biolog Katie Field i en artikel om svampes forbindelse til træer og dennes betydning for skovene, jorden og klimaet i det hele taget. Tanken om at der findes relevante indsigter og løsninger, i det som allerede eksisterer, er noget af det, som har inspireret mig til denne artikel. Denne tanke læner sig op ad en større forskningsmæssig tendens, hvor forskere og praktikere i højere grad ser mod såkaldte *naturbaserede løsninger* med henblik på at forebygge og håndtere fremtidens klima- og miljøudfordringer.⁵⁵ Målet for denne metode er, at man ved at undersøge og udnytte *naturens egne* systemer og funktioner kan forebygge og afhjælpe fremtidens klima- og miljømæssige udfordringer.⁵⁶ Målet er ikke nødvendigvis at afskrive de ingeniørbaserede og teknologiske løsninger, som ellers præger klimatilpasningsarbejdet.⁵⁷ Det handler snarere om at udvikle opmærksomhed på og anerkendelse af de muligheder og løsninger som *naturen* (og allerede eksisterende entiteter) tilbyder, så den (de) også udgør en ressource i fremtiden. At (gen)opdage mulige funktioner og alternative forbindelser, mellem allerede eksisterende og velkendte entiteter, er netop det som er indebåret af *fremtidskartoflen*.

I artiklen viser jeg, hvordan *fremtidskartoflen* gøres som stabil krisestrategi og fremtidspraksis i forbindelse med Potatisuppropets mobilisering i 2020 og som en del af den skånske højskoles daglige arbejde med alternative dyrkemåder. Kartofflen er interessant, idet den udgør en velkendt og konkret (fødevarer)ressource, som samtidig tilbyder en række naturlige funktioner og muligheder, der gør at den kan indgå i anderledes forbindelser og herigennem tilpasse en bestemt (krise)situation eller passes ind i alternative dyrkemåder.

Gennem de empiriske eksempler, analyserer jeg, hvordan aktørerne ikke alene bakker op om arbejdet med at øge fødevarerens sikkerheden i Sverige; det bliver også en måde, hvorpå de viser, *hvordan* kartoflerne og jorden efter deres mening bør dyrkes.⁵⁸ Dette *hvordan* skaber samtidig friktioner, i elevernes nyttehaver, hvor ønsket om at gøre noget besværliggøres i mødet med hverdagens strukturer og tids- og ressourcemæssige begrænsninger.⁵⁹ At der er interne konflikter mellem ideal og praksis er imidlertid ikke nødvendigvis problematisk; for Levitas er målet ikke det fuldendte el-

54 Villesen 2024 (https://www.information.dk/moti/2024/09/moerke-rige_besogt_13/9_2024).

55 Jf. Strandholt 2023; Flindt et al. 2022; Sandin et al. 2023.

56 Strandholt 2023.

57 naturbaserede løsninger afhænger også af menneskelig indgriben og igangsættelse af de naturbaserede processer jf. Wiberg 2023.

58 Ideer om *hvordan* jorden skal dyrkes taler ind i aktuelle debat om omlægning af dansk landbruget i en. Artiklen har imidlertid ikke til hensigt at åbne op for en større kritik af dansk landbrug. Det skal snarere forstås som en form for håbefuld og motiverende praksis jfr. Levitas 2000; 2013.

59 Sargisson 2000.

ler perfekte. Det handler snarere om en aktiv stræben efter "[a] *better way of being*".⁶⁰ Det håbefulde og håndterbare findes i *fremtidskartoflen*, idet den både kan indgå i velkendte og alternative strukturer, som led i at rejse kritik og i at skabe (fødevare) sikkerhed og forandring.

Fremtidskartoflen gøres i de empiriske eksempler som en del af en kollektiv bevægelse, der rejser kritik og skaber håb og handling blandt lokale aktører i Sverige. *Fremtidskartoflen* udgør en gennemgående, konkret og stabil krisestrategi, der samtidig peger mod alternative leve- og dyrkemåder, som overlapper og udfører eksisterende leve- og dyrkemåder. Dette bemærkes både i Potatisuppropets akutte krisestrategi, der søger at afbøde en potentiel fødevarekrise og genopbygge et modstandsdygtigt fødevarsystem, og i højskolens langsigtede krisestrategi, der søger at udvikle alternative leve- og dyrkningsmåder med henblik på en fælles bæredygtig fremtid. *Fremtidskartoflen* kan herigennem forstås som noget velkendt, der tilbyder en række alternative tænkemåder og handlemuligheder, som griber ind i en nær og fjern fremtid.⁶¹

At finde svar og løsninger, i det som eksisterer og er velkendt, trivielt og hverdagsligt, er også en af etnologiens pointer.⁶² Det gør sig gældende i de empiriske eksempler, hvor kartoflen som trivielt og velkendt entitet bliver vævet ind i nye forbindelser og alternative dyrkemåder. Jeg tolker disse eksempler som håbefulde påmindelser om, at mulige løsninger og svar på fremtidens kriser også findes i det allerede eksisterende og forhåndenværende. *Fremtidskartoflen* peger på mulighederne i det velkendte og minder os om, at vi som menneskelig art er uløseligt forbundet til de naturlige funktioner og systemer og det, som allerede eksisterer.

Referencer

- Asp, Viktoria 2023: *Förutsättningar För Krisberedskap Och Totalförsvar I Sverige*. Försvarshögskolan (FHS).
- Blomberg, Eva 2017: "Alla Sätta Potatis". *Historisk tidskrift* 137, no. 1.
- Blomqvist, Håkan 2017: *Potatisrevolutionen Och Kvinnoupploppet På Södermalm 1917: Ett Historiskt Reportage Om Hunger Och Demokrati*. Hjalmarson & Högberg.
- Ehn, Billy, Orvar Löfgren og Richard Wilk 2016: *Exploring everyday life: Strategies for ethnography and cultural analysis*. Rowman & Littlefield, 2016.
- Eriksson, Camilla 2018: "Kan Vi Producera Mat I Händelse Av Kris? Sårbarhet Och Resiliens På Gårdsnivå I Svenskt Lantbruk." Uppsala: Sveriges lantbruksuniversitet.
- Faijermo, Sofie 2017: "Strategi För Livsmedelssäkerhet". Uppsala: SLU, Dept. of Urban and Rural Development.

---

60 Levitas, 2000, s. 27.

61 Sargisson 2000, s. 140.

62 Ehn et al. 2016, s. 25.

- Flindt, M., Lange, T., Steinfurth, R., Banke, T. L., Svane, N. og Canal-Vergés, P. 2022: Etablering af ålegræsbede. In *Virkemidler og tiltag til forbedring af miljø-og naturforholdene i Lillebælt DTU Aqua-rapport nr. 405-2022* (s. 8-11). Institut for Akvatiske Ressourcer, Dansk Skaldyrcenter.
- Hoff, Jens, Quentin Gausset, and Simon Lex 2019: *The Role of Non-State Actors in the Green Transition: Building a Sustainable Future*. Routledge.
- Ingemark, Camilla Asplund 2022: "Framtidens former: Hur genrer formar förståelsen av en klimatförändrad framtid i folkloristiska frågelistsvar". *Tidsskrift for kulturforskning* 1.
- Kverndokk, Kyrre 2017: "Klimakrisens tid". *Idéhistorisk tidskrift* 2.
- Kverndokk, Kyrre 2020: "Talking about your generation: "Our children" as a trope in climate change discourse". *Ethnologia Europaea* 50.1.
- Larsson, Karin 2018: "Om Allt Går Åt Skogen". Uppsala: SLU, Dept. of Urban and Rural Development
- Levitas, Ruth 2000: "For Utopia: The (Limits of the) Utopian Function in Late Capitalist Society". *Critical Review of International Social and Political Philosophy* 3, no. 2-3 <https://doi.org/10.1080/13698230008403311>.
- Levitas, Ruth 2013: *Utopia as Method: The Imaginary Reconstitution of Society*. Springer.
- Norgaard, Kari Marie 2011: *Living in denial: Climate change, emotions, and everyday life*. MIT Press.
- Röös, Elin, Georg Carlsson, Ferawati Ferawati, Mohammed Hefni, Andreas Stephan, Pernilla Tidåker og Cornelia Witthöft 2020: "Less Meat, More Legumes: Prospects and Challenges in the Transition toward Sustainable Diets in Sweden." *Renewable Agriculture and Food Systems* 35, no. 2.
- Rosenzweig, Cynthia E, John Antle og Joshua Elliott 2015: "Assessing Impacts of Climate Change on Food Security Worldwide." *Eos* 97, no. GSFC-E-DAA-TN32428 (2015).
- Sandin, Leonard; Seifert-Dähnn, Isabel; Skumlien Furuseth, Ingvild; Baattrup-Pedersen, Annette; Zak, Dominik; Alkan Olsson, Johanna; Hanson, Helena; Nickayin, Samaneh Sadat; Wilke, Maria; Koivula, Matti; Rastas, Marika; Enge, Caroline; Kvile, Kristina Øie; Wall, Lisa Lorentzi; Hoffmann, Carl Christian og Þrastardóttir, Rúna 2023: *Working with Nature-Based Solutions: Synthesis and mapping of status in the Nordics*. Nordic Council of Ministers.
- Sargisson, Lucy 2000: "Green Utopias of Self and Other." *Critical Review of International Social and Political Philosophy* 3, no. 2-3. <https://doi.org/10.1080/13698230008403317>.
- Shove, Elizabeth 2010: "Beyond the Abc: Climate Change Policy and Theories of Social Change". *Environment and planning A* 42, no. 6.
- Shove, Elizabeth 2010: "Social Theory and Climate Change." *Theory, Culture & Society* 27, no. 2-3.

Sollén Norrlin, Sofia 2016: "Farming in Case of Crisis." Uppsala: SLU, Dept. of Urban and Rural Development.

Wiberg, Katrina Marstrand 2021: „Naturbaserede løsninger, natursyn og grader af (bygget) natur.“ Aarhus School of Architecture // Design School Kolding // Royal Danish Academy.

Utrykte kilder/transskriberede interviews og feltnoter

MA02021se, semi-struktureret interview, den skånske højskole (højskolelærer, Hannah).

MA002020se, feltbesøg og semi-struktureret interview, Malmø 2020 (Ylva).

MA012020se, feltbesøg og semi-struktureret interview, Lund 2020 (Rosa).

Ma022020se, feltbesøg og ustrukturerede samtaler, Skåne 2020 (højskolelærer, Johan).

MA012020se, feltnoter skånsk højskole 2020 (februar).

MA052020se, feltnoter skånsk højskole 2020 (maj).

MA062020se, feltnoter skånsk højskole 2020 (juni).

07052020dk, feltnoter, netnografisk dagbod 2020 (april).

Websteder

Landbrug og Fødevarer, *Dyrkning af kartofler*, <https://lf.dk/viden-om/landbrugsproduktion/planter/dyrkning-af-kartofler/> (besøgt 18/9 2024).

Holma Folkhögskola, *Låt oss ta det lugnt och odla tillsammans* <https://www.holmafolkhogskola.se/2020/03/20/lat-oss-ta-det-lugnt-och-odla-mat-tillsammans/> (besøgt 18/9 2024).

Omställings nätverket, *Vad är Potatisuppropet?* <https://omstallning.net/> (besøgt 1/7 2024).

Omställning tjörn, *Permakultur*, <https://www.omstallningtjorn.se/2020/04/30/potatisuppropet/> (besøgt 30/6 2024).

Omställings nätverket, *Närjord i Söderhamn startar Potatisupprop*, <https://omstallning.net/blogg/narjord-i-soderhamn-startar-potatisupprop/> (besøgt 18/9 2024).

Overmeer, Ewa; Bennett, David; Thiel, Pella; Jonsson, Andreas & Otterling, Ulrica *Potatisuppropet: Småskalig Odling För Livsmedelssäkerhet*. <https://xn--rebroln-bxa9m.xn--omstallning-t5a.net/2020/05/14/potatisuppropet-smaskalig-odling-for-livsmedelssakerhet/>. (besøgt 30/6 2024).

Pasanen, Arci. *En Nationell Folk rörelse Är Född!*. <https://omstallning.net/category/potatisupprop/page/2/> (besøgt 30/6 2024).

Permakultur, <https://www.permakultur.dk/permakultur/> (Besøgt juni 29/6 2024).

Strandholt, Michael, *Store muligheder for naturbaserede løsninger på klima- og miljøkrisen i Norden*. <https://dce.au.dk/aktuelt/nyheder/nyhed/artikel/store-muligheder-for-naturbaserede-loesninger-paa-klima-og-miljoekrisen-i-norden> (besøgt 5/10 2024).

Sustainable Development Goals, *ACT NOW*, <https://sdgactioncampaign.org/> (besøgt 18/9 2024).

Avisartikler

Villesen, Kristian 2024: „Det mørke rige” Information, 6. september 2024.

English Summary

Potatoes Through the Crises

This article examines how the potato is used as a crisis strategy and future practice by a group of actors from a youth education center in Skåne, with connections to alternative agricultural movements, hereunder among others the permaculture movement and the grassroots movement Potatisuppropet. The article is a derivative effect of the dissertation project, *Living Alternative Futures: Mobilising through permaculture in times of crises*, and is concerned with investigating how a group of civic actors in Sweden relate to the crises and conditions characterised in the Anthropocene, and the future perspectives and practices that follow from it.